

Raadsvoorstel

Onderwerp	Programma 'Duurzaam en Groen Zoetermeer 2016 -2020'
Zaaknummer	-2015-000913
Documentnummer	DOC-2015-006613
Versie	
Auteur	dhr. ir. P.F.G.A. Verheggen p.f.verheggen@zoetermeer.nl 079-3469860
Gemeentesecretaris	Koek, H.M.M.
Directeur	Nood, R. van
Portefeuillehouder	Paalvast, R.C.
Medeverantwoordelijke(n)	Kuiper, T.C.; Vugs, I.H.C.; Rosier, M.J.

Uiterste behandeldatum (+ reden)	
Programma(s)	3. Leefbaarheid, duurzaam en groen 7. Inrichting van de stad
Indien geheim	Reden: Termijn:
Eerdere besluitvorming	- Programma Duurzaam Zoetermeer 2012 - 2016 - Groentriologie (Groenkaart, Visie biodiversiteit en Bomenbeleid) - Programmabegroting 2016 - 2019
Samenvatting	<p>Voorliggend <i>Programma Duurzaam en Groen Zoetermeer</i> vormt de opvolger van het <i>Programma Duurzaam Zoetermeer 2012 - 2016</i>. Aan de hand van dit nieuwe programma zet het college in de komende jaren in op twee belangrijke speerpunten: een CO₂ neutrale stad (speerpunt 1) en een natuurlijk & groen Zoetermeer (speerpunt 2).</p> <p>Om per speerpunt daadwerkelijk tot goede resultaten te komen is in het programma een aantal concrete acties – zogeheten ‘Green Deals’ – benoemd.</p> <p>De tijdens de bespreking in de Commissie Stad (d.d. 7 december 2015) voorgestelde verhelderingen zijn in het nu voorliggende programma verwerkt.</p>
Bijlagen + locatie	<ol style="list-style-type: none"> 1. Programma Duurzaam en Groen Zoetermeer 2. Backcastingstudies 2013 en 2015 3. Verslag stadsgesprek en het tweekolommenstuk met reacties op de inbreng stadsgesprek 4. Overzicht toegezegde verhelderingen

Raadsbesluit nr. DOC-2015-006613

Programma 'Duurzaam en Groen Zoetermeer'

De raad van de gemeente Zoetermeer;

Gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 31 mei 2016

besluit

Het Programma Duurzaam en Groen Zoetermeer 2016 - 2020 vast te stellen, inclusief de daarin genoemde twee speerpunten met bijbehorende Green Deals/concrete acties en kosten:

1. Een CO₂ neutrale stad in 2040;
  - a. Nul op de Meter concept toepassen waar het kan;
  - b. Tussentijdse duurzaamheidsmaatregelen treffen;
  - c. Aanvullend energie opwekken en energie-infrastructuur verbeteren.

2. Een natuurlijk & groen Zoetermeer;
  - a. Bevorderen initiatieven (monitoring) behoud en verhoging biodiversiteit
  - b. Verbeteren kwaliteiten grote groengebieden rondom Zoetermeer;
  - c. Verbeteren groenbeleving door betere recreatieve verbindingen.

Dit besluit treedt in werking twee weken na de bekendmaking daarvan. Tenzij over dit besluit een inleidend verzoek tot het houden van een referendum wordt gedaan.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van de raad op 12 september 2016

de griffier,

de voorzitter,

drs. R. Blokland MCM

Ch. B. Aptroot

Toelichting

Probleemstelling en kader

Opgave

In het *Hoofdlijnenakkoord 2014 - 2018* zijn het komen tot een CO₂ neutrale stad en een natuurlijk & groen Zoetermeer als twee belangrijke speerpunten van beleid benoemd. Het college wil dat beiden daadwerkelijk tot het harde DNA van de stad gaan behoren. Op die manier kan Zoetermeer ook in de toekomst een prettige en gezonde stad in de randstad blijven. Een stad waar de inwoners volop kunnen genieten van hun leefomgeving. Met het benoemen van beide onderwerpen tot speerpunten van beleid neemt het college bovendien haar verantwoordelijkheid in de wereldwijde opgave om een klimaatverandering en verlies aan biodiversiteit tegen te gaan.

Context

Afbakening nieuwe programma

Dit programma richt zich in het kader van de klimaatverandering op het versnellen van de energietransitie in de gebouwde omgeving, omdat de gemeente hier het meeste invloed op heeft. Voor Zoetermeer betekent deze systeemverandering dat het zaak is om aardgas zoveel mogelijk te vervangen door duurzame energie en op die manier dus tot de gewenste CO₂ reductie te komen.

Het in 2011 door de gemeenteraad vastgestelde *Programma Duurzaam Zoetermeer* had een looptijd tot 2016. Dit programma richtte zich eveneens al op CO₂ reductie en het komen tot een natuurlijk & groen Zoetermeer. Tevens ging er in dit programma veel aandacht uit naar het bereiken van een gezond leefmilieu (geluid- en luchtkwaliteit) en een duurzaam inkoopbeleid van de gemeente. Voor deze twee laatstgenoemde opgaven is inmiddels geen nieuw beleid meer nodig. De nog resterende projecten uit het *Actieplan Geluid (2014)* zijn momenteel in uitvoering. Na afronding hiervan zijn de meest urgente geluidsproblemen opgelost. De luchtkwaliteit voldoet daarnaast inmiddels ook aan de door de gemeente gestelde ambities. Duurzaam inkopen, tot slot, is al enkele jaren geïntegreerd in de werkwijze van de gemeente.

Klimaatverandering en verlies aan biodiversiteit blijven daarentegen ook in de komende jaren belangrijke en urgente problemen. Ook het *Nationale Energieakkoord* van de Sociaal Economische Raad (SER) en de *Flora en Faunawet* maken dit onomwonden duidelijk. Lokale overheden hebben als geen ander de taak om hier met gericht beleid te faciliteren en te stimuleren. Het nieuwe programma focust zich daarom op CO₂ reductie en daarnaast natuur- en groenontwikkeling. Voor andere belangrijke thema's, zoals afvalreductie en hergebruik, alsook duurzame mobiliteit is/komt er separaat beleid.

Rol gemeente

Het college wil met het *Programma Duurzaam en Groen Zoetermeer* een nieuw beleidskader vaststellen voor de periode 2016 tot 2020. Aan de hand van dit programma is het de bedoeling om marktpartijen, maatschappelijke organisaties, woningcorporaties en inwoners optimaal te faciliteren en stimuleren om met CO₂ reductie en de opgave van een natuurlijk & groen

Zoetermeer aan de slag te gaan. In feite fungeert de gemeente dus als aanjager om versneld tot goede resultaten te komen.

NB: De feitelijke investeringen – met name op het gebied van CO₂ reductie - moeten vanuit de maatschappij zelf komen. De gemeente kan dit proces wel helpen versnellen, onder meer door voorwaarden te scheppen, institutionele hindernissen uit de weg te ruimen en verbindingen te leggen tussen de vele duurzame initiatieven van onderop.

Voorstel/keuzemogelijkheden/risico's

Twee speerpunten van beleid

1. Een CO₂ neutrale stad (eerste speerpunt)

Om in Zoetermeer tot een CO₂ neutrale stad te komen (= 100 procent CO₂ reductie) zet het college met het *Programma Duurzaam en Groen Zoetermeer* in op een volledige energietransitie van de gebouwde omgeving in de periode tot 2040. Een volledige energietransitie komt er op neer dat alle woningen en gebouwen in de stad voor hun energiebehoefte de overstap maken van fossiele brandstoffen naar duurzame brandstoffen. Om deze ambitie te kunnen halen, hanteert het college de aanbevelingen uit de zogenaamde *backcastingstudies* van 2013 en 2015 (zie bijlage) als uitgangspunten. Dit zijn de volgende:

- Alle woningen en gebouwen in de stad zijn in 2040 zoveel als mogelijk (stapsgewijs) naar 'Nul op de Meter' gerenoveerd of gebouwd. Bij Nul op de Meter zijn de in- en uitgaande energiestromen voor onder andere verwarming, koeling, het gebruik van warm tapwater en het gebruik van elektronische apparatuur op jaarbasis in balans, zodat de som nul is;
- Parallel daaraan, indien er nog geen natuurlijk renovatiemoment is, inzetten op tussentijdse maatregelen met goede terugverdientijden. Daarbij inspelen op verbeterd comfort en lagere woonlasten. De landelijke 'Blok voor Blok' aanpak past hier bij, evenals de inzet van bijvoorbeeld ESCO's in de utiliteitbouw. ESCO's zijn vanuit de markt gefinancierde proposities voor energiebesparingsmaatregelen;
- Opwekking van de resterende voor de stad benodigde energie vindt plaats in duurzame energiecentrales (onder meer gericht op zonne- en windenergie).

NB: De *backcastingstudie* uit 2015 heeft duidelijk gemaakt dat het niet meer reëel is om in 2030 reeds tot een CO₂ neutraal Zoetermeer te komen. Dit jaartal gold nog als uitgangspunt in het *Programma Duurzaam Zoetermeer* uit 2011. Vanwege het langzamere tempo waarin nieuwe technieken en innovaties (rendabel) beschikbaar komen, doet de *backcastingstudie* het voorstel om voortaan 2040 als streefdatum te hanteren. Het college neemt deze aanbeveling over. De gemeente loopt daarmee nog altijd voor op de landelijke doelstelling die uitgaat van een duurzame energievoorziening in 2050.

2. Een natuurrijk & groen Zoetermeer (tweede speerpunt)

Ten behoeve van het tweede speerpunt (natuurrijk & groen Zoetermeer) richt het *Programma Duurzaam en Groen Zoetermeer* zich op het verder doorontwikkelen van met name het regionale groen en de biodiversiteit in Zoetermeer. Ook hiertoe hanteert het college duidelijke uitgangspunten, te weten:

- In 2018 is het percentage inwoners dat jaarlijks meer dan vijf maal het buitengebied bezoekt met minstens 20 procent toegenomen ten opzichte van de 'nulmeting';
- In 2018 is de biodiversiteit ten opzichte van de nulmeting met vijf procent toegenomen.

NB: Bij het verbeteren van het groen gaat het met name om het verbeteren van de belevingswaarde, onder meer door het verhogen van de attractiviteit ervan en het realiseren van goede routes van, naar en tussen de groengebieden. Pas als inwoners het groen ervaren en er ook daadwerkelijk komen, kan de waarde ervan voor hen toenemen.

Concrete acties: Green Deals per speerpunt

Om per speerpunt daadwerkelijk tot de gewenste resultaten te komen, benoemt het college verschillende concrete acties waaraan zij samen met de betrokken partijen gaat werken. In het vervolg noemt het college deze acties zogenaamde 'Green Deals'. Hieronder volgt een overzicht van de verschillende Green Deals als uitwerking van het beleid.

1. Green Deals eerste speerpunt (CO₂ neutrale stad)

a. Nul op de Meter concept toepassen waar het kan

Stimuleren Nul op de Meter renovaties bestaande huurwoningen en VvE's

Bij bestaande huurwoningen van woningcorporaties en institutionele beleggers zijn de kansen op grootschalige Nul op de Meter renovaties het grootst. Met het invoeren van de zogenaamde 'energieprestatievergoeding' (EPV) – op basis waarvan huurders hun energierekening kunnen inzetten ten behoeve van het financieren van het Nul op de Meter maken van hun woning – is er voor de huursector al een gezonde businesscase te maken.

Woningcorporatie De Goede Woning heeft inmiddels een vergevorderd plan om 120 sociale eengezinswoningen in Palenstein Nul op de Meter te maken. Het college levert in 2016 een maximale bijdrage van € 250.000 (ISV3-budget) om deze eerste grootschalige Nul op de Meter renovatie in Zoetermeer daadwerkelijk mogelijk te maken. Daarnaast heeft het college het voornemen om ook met de twee andere Zoetermeerse woningcorporaties (Vidomes en Vestia) in de nieuwe prestatieafspraken afspraken te maken over het stimuleren van Nul op de Meter projecten.

Recent zijn er ook veelbelovende financieringsconstructies ontstaan voor Verenigingen van Eigenaren (VvE's) van koopwoningen. Verschillende Zoetermeerse VvE's hebben hiervoor reeds hun interesse getoond.

Bijdragen aan lobby bij het rijk om salderingsregeling te handhaven

De huidige salderingsregeling van het rijk zorgt ervoor dat de prijs voor duurzame energie die huishoudens 's zomers aan energiebedrijven leveren gelijk is aan de prijs die zij 's winters aan deze bedrijven voor energie moeten betalen. De huidige salderingsregeling loopt tot 2020. Of en hoe de salderingsregeling vanaf 2020 in stand blijft is nog niet bekend. Het college neemt actief deel aan een landelijke lobby om de salderingsregeling, al dan niet gewijzigd, ook na 2020 in stand te houden. Voor met name de woningcorporaties vormt het salderen een belangrijke voorwaarde om wel of niet in Nul op de Meter projecten te investeren.

Bevorderen Nul op de Meter renovaties particuliere woningen

Ten behoeve van het stimuleren van Nul op de Meter renovaties bij particuliere woningeigenaren heeft het college in de *Programmabegroting 2016 - 2019* in totaal € 300.000 gereserveerd.

Tevens spant het college zich in om aan de hand van een lobby bij het rijk experimenteerruimte te krijgen, zodat ook huiseigenaren hun energierekening in kunnen zetten voor een Nul op de Meter renovatie. Op dit moment mogen en kunnen de energienetwerkbedrijven, zoals Stedin, dit nog niet faciliteren. De lobby richting het rijk onderneemt het college samen met de partijen die deelnemen aan 'De Stroomversnelling'. Dit is een landelijk project dat zich richt op een grootschalige implementatie van het Nul op de Meter concept. Het project ging in 2013 van start onder aanvoering van zes woningcorporaties en vier bouwpartijen.

Vooruitlopend op bovenstaande acties heeft het college in 2015 (financieel) bijgedragen aan het Nul op de Meter maken van de eerste particuliere koopwoning in Nederland. Deze woning bevindt zich in de wijk Driemanspolder en geldt als belangrijke aanjager voor toekomstige nieuwe renovaties. In 2016 ondergaan met behulp van de gemeente nog twee particuliere koopwoningen een Nul op de Meter renovatie. Deze woningen zullen enkele jaren als voorbeeldwoningen gaan dienen.

Grondbeleid afstemmen op Nul op de Meter

Het college heeft het voornemen om vanaf 2018 op alle toekomstig uit te geven gemeentelijke bouw kavels 'Nul op de Meter' als vaste randvoorwaarde te laten gelden. Bij de eerstvolgende actualisatie van het grondbeleid doet het college hier een concreet voorstel toe.

Aanpassen Welstandsbeleid op Nul op de Meter

Bij Nul op de Meter renovaties krijgt de buitenkant van de woningen een nieuw uiterlijk. Een Nul op de Meter renovatie voorziet namelijk letterlijk in het plaatsen van een geheel nieuwe 'schil' om een woning. Het is zaak om het welstandsbeleid van de gemeente hier vooraf goed en adequaat op in te richten. Opdat het voor betrokken partijen snel duidelijk is hoe zij aan de welstandsvereisten kunnen voldoen. Naar aanleiding van de ervaringen met de eerste Nul op de Meter projecten zal beoordeeld worden welk beleid hier het meest adequaat voor is.

b. Tussentijdse duurzaamheidsmaatregelen treffen

Het Nul op de Meter maken van de gehele gebouwde omgeving in Zoetermeer is een heel omvangrijke opgave voor de lange termijn. Een opgave waaraan de gemeente nu reeds voortvarend moet beginnen om uiteindelijk in 2040 daar te zijn waar zij wil zijn. Parallel aan deze lange termijnopgave beseft het college dat het belangrijk is om in de komende jaren ook kleinere (tussentijdse) stappen te zetten. Immers: er doen zich, zeker in de bestaande voorraad, nog lang niet altijd natuurlijke investeringsmomenten voor om direct over te gaan op Nul op de Meter renovaties.

Aan de hand van de landelijke 'Blok voor Blok' aanpak zet het college daarom – naast de Nul op de Meter aanpak – ook in op kleinere (tussentijdse) maatregelen met kortere

terugverdientijden van ongeveer 10 jaar. Deze maatregelen zijn vaak iets minder ambitieus. Niettemin staan zij wel degelijk ook garant voor een verbeterd comfort en lagere energielasten. Tot deze maatregelen behoren ook – naast de ‘Blok voor Blok’ aanpak – vanuit de markt gefinancierde proposities voor energiebesparingsmaatregelen in de utiliteitsbouw: zogenaamde ESCO's.

De ‘Blok voor Blok’ aanpak wil het college met name stimuleren door samen met betrokken partijen in Zoetermeer een renovatiewinkel op te zetten. Een dergelijk winkel zal zich richten op het aanbieden van verschillende kleinere duurzaamheidspakketten en (op termijn) ook op volledige Nul op de Meter pakketten. NB: De gemeente ondersteunt ook de ontwikkeling van een stapsgewijze aanpak naar Nul op de Meter. Deze is alleen nu nog niet beschikbaar.

c. Aanvullend energie opwekken en energie-infrastructuur verbeteren

Stimuleren en faciliteren duurzame energiecentrales

Naast het inzetten op energiebesparingen is het lokaal ook van belang om energie op een duurzame manier op te wekken. Op dit moment werkt de gemeente hiertoe met verschillende inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties al nauw samen. Speciale aandacht gaat daarbij uit naar de door en voor Zoetermeeders opgerichte (eerste) Zoetermeerse Energiecoöperatie (www.dezo.eu). In de komende jaren wil het college goede initiatieven op het gebied van zonne- en windenergie nog intensiever stimuleren en faciliteren.

Zo wil het college – mits dit past binnen de bestaande wet- en regelgeving – medewerking verlenen aan het plaatsen van windturbines in het Bleizogebied en op bedrijventerrein Lansinghage. Hetzelfde geldt voor het plaatsen van zonnecentrales op de daken van onder andere het Stadhuis, Favelingo en de multifunctionele sportvoorziening aan het Willem Alexanderplantsoen. Zelf probeert het college in het kader van het project ‘Warm welkom’ om voor de A12-zone het plaatsen van geluidsschermen met zonnepanelen mogelijk te maken.

Slimmer maken elektriciteitsnetwerk en vergroten opvangcapaciteit

Bij een verdere groei van de hoeveelheid duurzame energie is het tegelijkertijd noodzakelijk om het elektriciteitsnetwerk slimmer te maken en de opslagcapaciteit uit te breiden. De verwachting is dat de opslag van energie binnen enkele jaren rendabel kan plaatsvinden. Het elektrische rijden kan daarbij een belangrijke rol gaan spelen.

Het college stimuleert en faciliteert in de komende jaren laadvoorzieningen, voorzieningen voor opslag en buffering van elektriciteit en bedrijvigheid op het gebied van elektrisch rijden. In samenwerking met Stedin streeft het college er bovendien naar om een pilot op te zetten voor de realisatie van een lokaal slim elektriciteitsnetwerk in combinatie met energieopslag, Nul op de Meter, het opwekken van duurzame energie en elektrisch rijden.

2. Green Deals tweede speerpunt (natuurrijk & groen Zoetermeer)

a. Bevorderen initiatieven (monitoring) behoud en verhoging biodiversiteit

Ten behoeve van een natuurrijk & groen Zoetermeer is een stevig beleidskader geformuleerd met de gedragscode *Flora- en Faunawet* en de zogenaamde 'groentriologie' (*Visie biodiversiteit, Groenkaart* en het *Bomenbeleid*). Het college blijft deze in de komende jaren toepassen en acties uit de Visie biodiversiteit uitvoeren. Geïnvesteed wordt in initiatieven om de biodiversiteit en de beleving hiervan de verhogen. Een voorbeeld is de monitoring van biodiversiteit waarbij nauw wordt samengewerkt met andere partijen, zoals de natuurverenigingen.

b. Verbeteren kwaliteiten grote groengebieden rondom Zoetermeer

Het groene landschap in de regio staat onder druk vanwege stedelijke en economische ontwikkelingen. De gemeenten in de Metropoolregio Rotterdam-Den Haag werken daarom gezamenlijk aan een groen perspectief voor de metropoolregio aan de hand van verschillende 'Landschapstafels'. Zij zien namelijk in dat het groen van grote waarde is voor het economisch vestigingsklimaat en de functie van de regio als woongebied.

Ook voor Zoetermeer is het groen in de regio van grote waarde. Het college zet dan ook actief in op een aantal regionale groenprojecten: natuuroptimalisatie Westelijk weidegebied in het Buytenpark ('Grutto-landje'), realisatie van de Nieuwe Driemanspolder, realisatie van het Bentwoud, het verbeteren van de zone Noordelijk Plassengebied, realisatie van bloemrijke en bijenvriendelijke bermen in het buitengebied (groene cirkels) en de realisatie van faunapassages bij duikers, bruggen en viaducten.

c. Verbeteren groenbeleving door betere recreatieve verbindingen

De waarde van het groen in de omgeving van Zoetermeer voor de inwoners van de stad kan aanzienlijk toenemen door het verbeteren van de verbindingen van, naar en tussen deze gebieden. Het college wil daartoe de volgende initiatieven ontplooiën: realisatie rondje Meerpolder, realisatie van een herkenbare en verbeterde route van Zoetermeer naar zee, de haalbaarheid onderzoeken van een vaarverbinding vanuit de Rotte richting Bentwoud, de Zoetermeerse Plas en Stompwijk, verbetering aansluiting fietspaden op de Jan Waaijerbrug, ontwikkelen van een 'Uit' Agenda voor het groen in samenwerking met Floravontuur en het verbeteren van de fiets-, vaar- en wandelverbindingen in het Noord Aa gebied.

Financiën

In de *Programmabegroting 2016 - 2019* is jaarlijks € 371.000 beschikbaar gesteld voor het uitvoeren van het *Programma Duurzaam en Groen Zoetermeer*. Dit budget vormt de financiële onderlegger voor de uit te voeren Green Deals (concrete acties). Hieronder volgt een overzicht met een indicatieve toedeling van het budget aan concrete uitvoeringsgerichte acties (Green Deals).

1. Green Deals (acties) eerste speerpunt	2016	2017	2018
a. Nul op de Meter waar het kan	€ 100.000	€ 150.000	€ 159.000

b. Tussentijdse maatregelen	€ 56.000	€ 35.000	€ 38.000
c. Aanvullend opwekken en energie-infrastructuur verbeteren	€ 65.000	€ 36.000	
Subtotaal	€ 221.000	€ 221.000	€ 221.000

2. Green Deals (acties) tweede speerpunt	2016	2017	2018
a. (Monitorings)initiatieven biodiversiteit	€ 40.000	€ 40.000	€ 40.000
b. Verbeteren kwaliteiten grote groengebieden rondom Zoetermeer	€ 10.000	€ 10.000	
c. Verbeteren groenbeleving door betere recreatieve verbindingen	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000
Subtotaal	€ 150.000	€ 150.000	€ 150.000

Samenspraak en Communicatie

Medio 2015 heeft de gemeenteraad een concept *Programma Duurzaam en Groen Zoetermeer* ontvangen. Dit concept programma is de basis geweest voor het stadsgesprek dat op 15 september heeft plaatsgevonden. In de bijlagen zijn zowel het verslag als het 'twee kolommenstuk' van het stadsgesprek opgenomen. Na het stadsgesprek heeft het college op 14 oktober 2015 een werkconferentie over Nul op de Meter in Zoetermeer georganiseerd. Betrokkenen waren in het algemeen zeer te spreken over zowel het stadsgesprek als de werkconferentie.

Alle partijen hebben aangegeven graag met elkaar en de gemeente te gaan werken aan het uitvoeren van het *Programma Duurzaam en Groen Zoetermeer*. Dit geldt zowel voor de ambitie om tot een 'CO₂ neutrale stad' te komen (speerpunt 1) als de ambitie van een 'natuurrijk & groen Zoetermeer' (speerpunt 2). Aan de hand van de in het programma geformuleerde Green Deals (concrete acties) gaan de partijen in de komende tijd gezamenlijk aan de slag.

NB: In het nu voorliggende programma zijn de – naar aanleiding van de bespreking in de Commissie Stad d.d. 7 december 2015 – voorgestelde verhelderingen verwerkt. Zie voor een overzicht van de voorgestelde verhelderingen de bijlage.

Toegankelijkheid en bruikbaarheid voor gehandicapten

Innovaties op het gebied van duurzaamheid – in het bijzonder ten aanzien van de voorgestane energietransitie van de gebouwde omgeving – bieden ook kansen voor huishoudens met een beperking. Het college gaat nadrukkelijk op zoek naar concrete kansen hiertoe. Zo zijn woningen bijvoorbeeld parallel aan een Nul op de Meter renovatie tegelijkertijd ook levensloopbestendiger te maken. Het slim combineren van deze verschillende opgaven biedt mogelijkheden tot kostenreductie.

Rapportage en evaluatie

Het *Programma Duurzaam en Groen Zoetermeer* vormt een belangrijke onderlegger voor 'Programma 3' (leefbaarheid, duurzaam en groen) uit de *Programmabegroting 2016 - 2019*. Aan de hand van de indicatoren in dit Programma 3 brengt het college de vorderingen op het gebied van een duurzaam en groen Zoetermeer jaarlijks in beeld. Het betreft twee indicatoren: het percentage CO₂ reductie (speerpunt 1: een CO₂ neutrale stad) en het percentage van de inwoners van Zoetermeer dat natuur in de woonomgeving ervaart en waardeert (speerpunt 2: een natuurrijk & groen Zoetermeer). Wat betreft de CO₂ reductie verwacht het college dat de komende jaren jaarlijks zowel de hoeveelheid opgewekte duurzame energie als de hoeveelheid bespaarde energie met gemiddeld 1,5 procent toeneemt.

In het kader van het *Programma Duurzaam en Groen Zoetermeer* zal het college ook nog op twee andere indicatoren gaan monitoren: de mate waarin inwoners het buitengebied van Zoetermeer bezoeken (percentage inwoners dat jaarlijks meer dan vijf keer het buitengebied bezoekt) en de mate van biodiversiteit (het aantal beschermde soorten). Deze twee laatstgenoemde indicatoren maken geen deel uit van Programma 3 uit de programmabegroting.

NB: De ontwikkelingen op het gebied van geluid en luchtkwaliteit blijft het college ook monitoren. De luchtkwaliteit inventariseert het college jaarlijks in het kader van het Nationaal Samenwerkingsverband Luchtkwaliteit (NSL). Het geluid (omgevingslawaai) brengt het college – conform de wetgeving – vierjaarlijks voor de gehele stad in kaart.

De afdoening van moties vindt drie keer per jaar plaats. In dat kader stelt het college de raad motie 1511-30 op grond van bijlage 2 als afgedaan te beschouwen.

Begrotingswijziging
n.v.t.